

Piotr Prystapczuk

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
orcid.org/0000-0002-4469-3262

Wpływ antyterrorystycznej polityki NATO na poczucie bezpieczeństwa obywateli Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście 20. rocznicy przystąpienia Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego

Streszczenie

Niniejszy esej związany jest z 20. rocznicą przystąpienia Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Jego zasadnicze treści dotyczą takich kwestii, jak wpływ polityki antyterrorystycznej NATO na bezpieczeństwo wewnętrzne RP, społeczne postrzeganie zagrożeń oraz przygotowanie instytucji państwowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo narodowe państwa polskiego. Temat eseju wiąże się także z wyzwaniami przeciwdziałania i reagowania na wszelkie przejawy aktów terrorystycznych. W celu uzyskania odpowiedzi na tak postawione pytania na potrzeby przedmiotowych rozważań wykonano badania sondażowe na grupie 200 osób.

Słowa kluczowe: NATO, terroryzm, zagrożenia, bezpieczeństwo, naród, Polska

Wprowadzenie

Jako globalne wyzwanie szeroko rozumiany terroryzm wymaga globalnie skoordynowanej reakcji społeczności międzynarodowej. Również kolejne rządy w Polsce, zwłaszcza od momentu wstąpienia Polski do NATO, pomagają opracować skuteczne środki operacyjne w celu zwalczania terroryzmu na poziomie międzynarodowym¹. W ramach swoich międzynarodowych zobowiązań jako członka Sojuszu Polska wnosi również zasoby wojskowe do walki z organizacja-

¹ M.A. Kędzierski, *Sięciowość współczesnych organizacji przestępczych funkcjonujących w obszarze przestępczości zorganizowanej i terroryzmu*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 10/14, s. 78.

mi terrorystycznymi, a to z kolei może oznaczać także wtórne zagrożenia wynikające z woli zemsty na krajach podejmujących taką walkę².

Skuteczne, długoterminowe zwalczanie terroryzmu i brutalnego ekstremizmu wymaga kompleksowego podejścia, które uwzględni również środki służące zaradzeniu przyczynom politycznym, społecznym i gospodarczym³. Dlatego też tak ważnym celem jest wzmocnienie struktur praworządności i poszanowanie praw człowieka, które budują poczucie bezpieczeństwa obywateli⁴.

Terroryzm we wszystkich jego postaciach stwarza bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa obywateli państw członkowskich NATO oraz dla międzynarodowej stabilności politycznej i ekonomicznej⁵. Jest to trwałe globalne zagrożenie, które nie zna granic, narodowości ani religii, stało się wyzwaniem, z którym społeczność międzynarodowa musi się zmierzyć wspólnie⁶. NATO stawia sobie za cel walkę z tym zagrożeniem we wszystkich jego formach i przejawach – wymaga to jednak od wszystkich członków pełnej koordynacji, dyscypliny⁷. Prace NATO nad zwalczaniem terroryzmu koncentrują się na podnoszeniu świadomości zagrożenia, rozwijaniu zdolności do przygotowywania i reagowania, a także zwiększaniu zaangażowania w kontaktach z krajami partnerskimi i innymi podmiotami międzynarodowymi⁸.

Wkład NATO w globalne podejście do walki z terroryzmem został publicznie wyrażony w Wytocznych Politycznych Sojuszu dotyczących zwalczania terroryzmu zatwierdzonych na szczycie NATO w 2012 r. Opisano wtedy ewolucję podejścia do problemu i szczegółowo przedstawiono obecny wkład NATO w zwalczanie zagrożeń terrorystycznych. Patrząc w przyszłość, poza uzgodnionymi rolami dla NATO badane jest znaczenie Sojuszu dla pracy przeciwko bojownikom terrorystycznym i przeciwdziałaniu brutalnemu ekstremizmowi. Wreszcie sugerowane są nowe sposoby wspierania ONZ i bardziej elastycznego wykorzystywania istniejących zasobów NATO w dziedzinie przeciwdziałania terroryzmowi⁹. Wszystkie

² M. Zajda, *Badanie wpływu aktów terroryzmu indywidualnego na stan bezpieczeństwa*, „Security, Economy & Law” 2014, nr 5, s. 80.

³ J. Reginia-Zacharski, *Wojna w świecie współczesnym. Uczestnicy. Cele. Modele. Teorie*, Łódź 2014, s. 93.

⁴ M. Cichomski, K. Więcek, *Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015–2019 jako operacyjno-wdrożeniowy dokument realizacji polityki rozwoju*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 11, s. 331.

⁵ S. Wojciechowski, *Terroryzm. Analiza pojęcia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1, s. 59.

⁶ G. Martin, *Understanding terrorism: challenges, perspectives and issues*, SAGE Publications, Los Angeles 2009, s. 231.

⁷ S. Wojciechowski, „Sieć” przyczyn współczesnego terroryzmu – analiza czynników, mechanizmów i modeli, „Przegląd Politologiczny” 2011, nr 3, s. 71.

⁸ J. Reginia-Zacharski, R. Łoś, R. Czulda (red.), *NATO wobec wyzwań współczesnego świata*, Warszawa–Łódź 2013, s. 203.

⁹ A. Wejkszner, *Ewolucja terroryzmu motywowanego ideologią religijną na przykładzie salafickiego ruchu dżihadu*, Poznań 2017, s. 520.

przytoczone tu działania, choć ważne i bezsprzecznie konieczne, nie mają jednak zawsze bezpośredniego wpływu na poczucie bezpieczeństwa obywateli. Dlatego tak ważne jest, aby z określoną regularnością przeprowadzano w poszczególnych krajach członkowskich badania dotyczące poczucia bezpieczeństwa obywateli¹⁰.

Poczucie zagrożenia terrorystycznego w Polsce

Powszechne dziś zagrożenie terroryzmem międzynarodowym, zwłaszcza po wyjątkowym nasileniu się ataków w latach 2015 i 2016, okazuje się niezwykle nośnym tematem w wewnętrznych i ogólnoeuropejskich dyskusjach na temat bezpieczeństwa wewnętrznego Polski. Choć akty międzynarodowego terroryzmu jeszcze nie zaistniały w Polsce, tak jak we Francji, w Wielkiej Brytanii czy Niemczech, daje się odczuć przekonanie, że zagrożenie dociera do naszych granic. Dlatego też zjawisko terroryzmu na dobre zagościło w świadomości Polaków, ich codziennych rozmowach, a co za tym idzie, zaczyna wpływać na postawy i opinie. Polacy rozważają dziś także kwestię terroryzmu w nieco szerszym kontekście polityczno-społecznym, związanym z wyjątkowo negatywnym nastawieniem władz i dużej części społeczeństwa do problemu uchodźców z państw muzułmańskich. To w nich również upatrują po części zagrożenia¹¹.

Ogromne znaczenie zwłaszcza z perspektywy zarządzania kryzysowego i dbałości o zapewnienie bezpieczeństwa polskich obywateli wobec ewentualnego aktu terroru ma również kwestia dokonywanej przez nich oceny ryzyka zamachu, obaw o siebie i najbliższych, a także opinii dotyczących gotowości polskich instytucji publicznych do przeciwdziałania terroryzmowi oraz skuteczności procedur sugerowanych przez NATO i służby wewnętrzne¹². W celu dokonania pewnej aktualizacji wiedzy o poczuciu bezpieczeństwa obywateli RP wykonano sondażowe badanie telefoniczne, które z uwagi na ograniczoną liczebność badanej populacji (200 osób) i w dużej części losową metodę jej doboru mogą zostać potraktowane wyłącznie jako materiał pogładowy. Dość arbitralnie na początku procesu dokonano podziału zaplanowanej grupy według miejsca zamieszkania, zakładając, że ewentualne zamachy terrorystyczne będą się koncentrować przede wszystkim w aglomeracjach miejskich. W dalszej kolejności ograniczono też populację do osób pełnoletnich¹³. Zgodnie z przyjętymi wcześniej zasadami warstwowego podziału próby badawczej według miejsca zamieszkania wśród

¹⁰ K. Świdorski, Z. Kuźniar, *Międzynarodowy terroryzm jako największe zagrożenie współczesnego świata*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje” 2015, nr 20, s. 327.

¹¹ T. Aleksandrowicz, *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008, s. 179.

¹² A. Włodkowska-Bagan, M. Kaczmarski, J. Zajac (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Polska – Europa – Świat*, Warszawa 2015, s. 131.

¹³ Badania przeprowadzono drogą telefoniczną, a pozyskane dane w postaci wypełnionych ankiet pozostają w dyspozycji autora.

200 badanych respondentów znalazło się 22% mieszkańców wsi, 34% osób pochodziło z miast liczących do 50 tys. mieszkańców, 44% z miast liczących powyżej 50 tys. mieszkańców. Wśród respondentów przeważały kobiety, stanowiące 54% badanej próby. Odsetek mężczyzn wyniósł natomiast 46%. W badanej grupie dominował przedział wiekowy 31–60 lat (64%). Pozostałe kategorie wiekowe stanowiły: 18–30 lat (20%) oraz 16% osoby powyżej 60. roku życia. Średnia wieku badanych to 45 lat.

Istotną funkcję w analizach socjologicznych pełni zazwyczaj wykształcenie, jest ono bowiem głównym czynnikiem, który kształtuje sposób postrzegania świata. W badanej populacji dominują wyraźnie osoby z wykształceniem średnim, bo jest ich 48%. Wykształcenie wyższe deklaruje 30% respondentów, co wskazuje na ich nadreprezentację w badanej populacji. Ukończoną szkołę zawodową ma 16% badanych, a swoją edukację po szkole podstawowej lub gimnazjum zakończyło 6%. Ustalono także identyfikację polityczną respondentów. Połowa respondentów wskazała na poglądy centrowe, 27% prawicowe, a 23% lewicowe. Warto dodać, że często wskazanie poglądów centrowych było decyzją podyktowaną niechęcią do konkretnych czy nawet skrajnych przyporządkowań.

Respondentów poproszono także o wskazanie głównych źródeł, z których czerpią wiedzę na temat zagrożenia terrorystycznego. Nie licząc 8% badanych, którzy z braku zainteresowania problemem nie wskazali żadnych źródeł (osoby te w większości legitymowały się podstawowym i zawodowym wykształceniem w wieku powyżej 60 lat i mieszkały na wsi; jedna osoba w wieku lat 30 mieszkała w mieście i posiadała wykształcenie średnie). Ogólnie brak zainteresowania problemem terroryzmu wykazało aż 37,5% respondentów z najstarszej grupy wiekowej. Badani wskazali w większości telewizję jako główne źródło wiedzy dotyczącej terroryzmu, było to 92%. Następne miejsce zajął internet z wynikiem 64%, a na trzecim miejscu znalazło się radio, które zostało wskazane jako źródło wiedzy o terroryzmie przez 58% badanych. Na prasę wskazało 28% respondentów, zaś na literaturę 24%.

Większość respondentów (88%) wskazywała też, że zagrożenie terrorystyczne, mimo udziału Polski w misjach NATO, dotyczy bardziej Europy Zachodniej niż Polski. Problem z wyrażeniem opinii miało 4,0% osób. Wyraźnie na niższy poziom akceptacji dla poglądu o wyższym zagrożeniu terroryzmem w Europie Zachodniej niż w Polsce zaobserwowano u osób z wyższym wykształceniem i w środkowej grupie wiekowej. Respondenci w wieku powyżej 60 lat podzielali ten pogląd tylko w 37,5%. Te tendencje okazały się dość charakterystyczne dla kraju, w którym nie obserwuje się społeczeństwa wielokulturowego, jak choćby we Francji czy w Wielkiej Brytanii¹⁴.

Co niepokojące, za poglądem, że migracja z krajów muzułmańskich rodzi wzrost zagrożenia terroryzmem, opowiedziało się aż 90% respondentów. Naj-

¹⁴ S. Wojciechowski, *Terroryzm. Analiza pojęcia...*, op. cit., s. 54.

bardziej zdecydowani byli mieszkańcy dużych miast w wieku 18–30 lat, osoby z wykształceniem średnim i wyższym, prezentujące zarówno poglądy prawicowe, jak i lewicowe.

Rozterki w kwestii poparcia lub odrzucenia idei przyjmowania przez Polskę uchodźców odnosiły się do liczby odpowiedzi niezdecydowanych (14%). Kłopot z określeniem się miały głównie kobiety (18,5%) oraz mieszkańcy wsi (36,6%), osoby po 60. roku życia (37,5%) i z wykształceniem zawodowym (36,4%). Wszystkie osoby z wykształceniem podstawowym opowiedziały się przeciwko przyjmowaniu uchodźców. Warto tutaj dodać, że w porównaniu z krajami Europy Zachodniej niechęć w Polsce jest wyraźnie większa¹⁵.

Ogółem, za przyjęciem uchodźców do Polski opowiedziało się 18% badanych, przeciwko zaś 68%. Niewielką (18%) grupę akceptującą przyjęcie stanowili głównie respondenci z wykształceniem wyższym, o poglądach lewicowych (77,8%), zamieszkali w dużych miastach (66,7%). Byli to też głównie mężczyźni (66,7%) w przedziale wiekowym 18–30 lat (55,6%). Zdecydowanie przeciwko byli, obok respondentów z wykształceniem podstawowym, również ci, którzy manifestowali poglądy prawicowe (100% grupy), zwykle skrajnie niechętnie uchodźcom¹⁶. Opór wykazali również respondenci z wykształceniem średnim (83,8% grupy) w wieku 31–60 lat (81%).

Ponadto respondenci w 60% uznali, że w Polsce istnieje realne zagrożenie terroryzmem. Przeświadczenie o tym, że zagrożenie jest wyolbrzymione, miało 20% badanych, natomiast odsetek respondentów negujących istnienie zagrożenia wynosił 12%. Kilka osób nie potrafiło wyrazić opinii na ten temat (8% badanych).

Wyraźnie powyżej przeciętnego poziomu na istnienie realnego zagrożenia wskazywały osoby o średnim wykształceniu (75% tej grupy), z miasta liczącego powyżej 50 tys. mieszkańców (72,7%) i w wieku 31–60 lat (71,8%). Interesująco przedstawiają się opinie o tym, że zagrożenie to jest wyolbrzymione. Szczególnie znaczącymi zwolennikami takiej opinii okazały się osoby deklarujące poglądy lewicowe (45,5%). Ponadto opinię tę podzielały osoby powyżej 60. roku życia (37,5%) oraz z najmłodszej grupy wiekowej (30%), z wykształceniem wyższym (30%). Najbardziej sceptyczni w stosunku do takiego zagrożenia okazali się mieszkańcy wsi (27,3%) oraz osoby o centrowych poglądach (24%). Wskazać także można fakt, że kobiety częściej wskazywały na realne zagrożenie atakami terrorystycznymi (62,3% vs. 56%).

Respondenci zostali też poproszeni o ocenę ryzyka wystąpienia ataku terrorystycznego w Polsce w skali od 1 do 10, gdzie 1 punkt oznaczał ryzyko minimalne, zaś 10 punktów maksymalne. Średnia ocena wyniosła 6,4 punktu, najniżej

¹⁵ A. Wejkszner, *Ewolucja terroryzmu...*, op. cit., s. 520.

¹⁶ *Uchodźcy w UE: statystyki i informacje, Aktualności*, Parlament Europejski, <http://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20170629STO78630/uchodzcy-w-ue-statystyki-i-informacje> [dostęp: 15.10.2019].

ryzyko to oceniają mieszkańcy wsi (3,9), osoby z wykształceniem podstawowym (4,0) oraz w wieku powyżej 60 lat (4,1). Najwyżej osoby ze średnim wykształceniem (8,1), mieszkańcy dużego miasta (7,8), w wieku 31–60 lat (7,5) oraz kobiety (7,4).

Wskazane przez osoby poddane badaniu raczej zracjonalizowane opinie dotyczące zagrożenia terroryzmem w Polsce w jakiś sposób przekładają się na osobiste przekonanie o możliwości wystąpienia tego typu zamachu¹⁷. Pytania o obawy w tym miejscu przechodzą z poziomu racjonalnego postrzegania ryzyka wystąpienia zamachu terrorystycznego na poziom emocjonalnego podejścia do problemu. Czym innym jest bowiem ocenić zagrożenie, a czym innym przyznać się do obaw w tym względzie¹⁸.

Odpowiadając na pytanie o obawy co do możliwego ataku terrorystycznego na terenie Polski, respondenci wyraźnie zwiększyli dystans w stosunku do ujawniania swojego stanowiska, aż 24% nie miało w tej kwestii zdania. Dotyczyło to przede wszystkim osób starszych, powyżej 60. roku życia (62,5% tej kategorii), mieszkańców wsi (54,5%), osób z wykształceniem podstawowym i zawodowym (54,5%). Największą grupę wśród osób niezdecydowanych stanowili respondenci określający swoje poglądy jako centrowe (83,3%), a także kobiety (58,3%). Osobiste obawy przed atakami terrorystycznymi w Polsce wyraziło 62% badanych, nieodczuwanie takich obaw zadeklarowało tylko 14%. Jest to stosunkowo wysoki poziom obaw. W badaniu CBOS z 2010 r. jedna trzecia ogółu Polaków (32%) obawiała się zamachu terrorystycznego, zatem nastąpił w praktyce stu-procentowy wzrost lęków, najprawdopodobniej związany z problemem migracji. Co więcej, w tym samym badaniu 30% respondentów traktowało zagrożenie terrorystyczne jako wyolbrzymione, a 26% w ogóle nie dostrzegało wówczas zagrożenia¹⁹.

Najbardziej obawiają się w Polsce ataku terrorystycznego respondenci deklarujący poglądy prawicowe (85,7%), chociaż wśród osób deklarujących poglądy lewicowe poziom tych obaw jest też wyższy niż przeciętny (72,7%). Można z tego wnioskować, że osoby potrafiące bardziej kategorycznie określić swoje poglądy są zainteresowane polityką, co skłania je do uznania takich obaw. Znacznie wyższy niż przeciętny poziom obaw w tym zakresie wykazują osoby w wieku 31–60 lat (84,4%), w przeciwieństwie do najmłodszej grupy wiekowej 18–30 lat, w której obawy takie wyraża tylko 10%, zaś 60% stwierdza, że takich obaw nie ma. Także w najstarszej grupie wiekowej (powyżej 60 lat) obawy wyrażało tylko 37,5%, ale należy przypomnieć, że 62,5% tej populacji wstrzymało się od jednoznacznej odpowiedzi. Jest to też przyczyna stosunkowo niskiego poziomu wskazania na istnienie obaw w interesującym nas obszarze w grupie łącznie trak-

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ J. Reginia-Zacharski, *Wojna w świecie współczesnym...*, op. cit., s. 81.

¹⁹ Sondaż CBOS nr 127/2016, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_127_16.PDF [dostęp: 1.12.2019].

towanych osób z wykształceniem podstawowym i zawodowym (45,4%), przy 54,6% odpowiedzi oznaczających niezdecydowanie. Należy zauważyć, że zarówno w pierwszym, jak i drugim przypadku respondenci nie wskazali na brak takich obaw.

Obawy co do zagrożenia Polski atakami terrorystycznymi w stopniu ponadprzeciętnym wyrażają też respondenci z miasta powyżej 50 tys. mieszkańców (77,3%) oraz osoby z wykształceniem średnim. Co ciekawe, jest on niższy od wskaźnika ogólnego w przypadku osób z wykształceniem wyższym (60%), z których jedna trzecia (33%) uważa, że takich obaw nie ma. Relatywnie wysoki poziom obaw wśród badanych osób z dużego miasta można interpretować, o czym pisano już wcześniej, dostrzeganiem tego, że ataki terrorystyczne są skoncentrowane na dużych miastach, co potwierdza doświadczenie na całym świecie²⁰.

W dosyć niewielkiej populacji (14%) uznającej, że nie mają obaw co do możliwości wystąpienia w Polsce ataków terrorystycznych, główne miejsce zajmują, jak już zauważono wcześniej, osoby z najmłodszej kategorii wiekowej (85,7%), z wykształceniem wyższym (71,4%) oraz mężczyźni (także 71,4%). Można więc przyjąć, że w tej dosyć marginalnej grupie dominują mężczyźni z wyższym wykształceniem, w wieku 18–30 lat, starający się ciągle racjonalizować ewentualne zagrożenie Polski atakami terrorystycznymi.

W bezpośrednim powiązaniu z poprzednim pytaniem pozostawało pytanie kolejne o jeszcze bardziej osobisty stosunek do ewentualnego zagrożenia atakiem terrorystycznym, gdzie ofiarą może stać się badany lub jego bliscy. W tym pytaniu nie chodziło o ofiary związane z atakami terroryzmu możliwymi do zaistnienia w Polsce, ale raczej gdzieś w miejscu odległym od badanej osoby. Badano poczucie zagrożenia respondenta i jego rodziny w ogóle, a więc także w ramach pobytu za granicą, co przy wzrastającej mobilności jest możliwe, o czym świadczą polskie ofiary zamachów terrorystycznych w Tunisie i Europie Zachodniej (Madryt, Londyn, Berlin).

W udzielanych odpowiedziach obawy tego typu potwierdziło aż 72%. Tak wyraźny poziom odczuwania osobistego zagrożenia terroryzmem należy uznać za szczególnie wysoki, zwłaszcza na tle badań ankietowych na ten temat przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej²¹. W roku 2010 72% osób deklarowało, że osobiście nie obawia się ataków terrorystycznych²². Tylko 25% było przeciwnego zdania, ale jedynie 6% twierdziło, że obawia się ich bardzo. Wzrost świadomości zagrożeń wynika tu prawdopodobnie również z lepszej i szybszej komunikacji, która oznacza niemal natychmiastowy dostęp do infor-

²⁰ J. Regina-Zacharski, *Wojna w świecie współczesnym...*, op. cit., s. 81.

²¹ *Zagrożenia terrorystyczne po zamachach w Brukseli*, CBOS. Komunikat z badań, nr 65/2016, Warszawa, kwiecień 2016, s. 3.

²² Sondaż na liczącej 899 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski CBOS przeprowadził w dniach 8–14 lipca 2010 r., <https://www.newsweek.pl/polska/cbos-32-proc-polakow-uznaje-zagrozenie-terroryzmem-za-realne/vvnr8fq> [dostęp: 1.12.2019].

macji. Ponadto globalizacja oznacza również współodczuwanie zagrożeń, które nabierają w tym kontekście transgranicznego wymiaru²³.

Zdecydowana większość badanych (64%) ocenia, że Polska, jej władze i instytucje publiczne nie są dobrze przygotowane do odparcia ataku terrorystycznego, mimo obecności w NATO, a tylko jedna piąta (20%) jest przeciwnego zdania. To również pogorszenie wyników w porównaniu z badaniem CBOS-u z 2013 r., kiedy to 58 % źle oceniało przygotowanie władz instytucji państwowych do skutecznego informowania obywateli w sytuacji zagrożenia atakiem terrorystycznym czy nawet zaistnienia takowego ataku w kraju. Przeciwną opinię wyrażało 28% respondentów²⁴. Oczywiście mamy tu do czynienia z bardzo subiektywnym podejściem, bowiem realna wiedza o istniejących w tym względzie systemach działania oraz procedurach jest raczej znikoma, a dzieje się tak, ponieważ większość planów i instrukcji podlega klauzulom tajności. Tak samo jak wcześniej mamy do czynienia z szerokim marginesem odpowiedzi: „trudno powiedzieć” odpowiedziało 16%. Wśród odpowiedzi wskazujących na dobre przygotowanie Polski do odparcia ataku terrorystycznego wyraźnie wyróżniają się osoby deklarujące poglądy prawicowe (64,3% tej kategorii), gdzie z drugiej strony osoby deklarujące poglądy lewicowe wskazują na brak takiego przygotowania (81,8%). Wskazać jednak należy, że respondenci określający swoje poglądy jako centryczne też optują za brakiem dobrego przygotowania w tym względzie (76%).

Szczególnym sceptycyzmem przygotowania Polski do zapobiegania atakom terrorystycznym wyróżniają się respondenci z wykształceniem wyższym (86,7%), a także osoby najmłodsze w badanej populacji, a więc w wieku 18–30 lat (80%). Negatywne zdanie co do przygotowania Polski w tym zakresie w stopniu przekraczającym poziom przeciętny wykazują także mieszkańcy miasta liczącego ponad 50 tys. mieszkańców (72,7%). Wzrost poczucia zagrożenia nie oznacza jednak, że rzeczywiste zagrożenie jest aż tak duże. Przeciwnie, w Polsce wg Global Terrorism Index 2017 (GTI) zagrożenie to jest znikome²⁵. W 10-punktowej skali wynosi zaledwie 0,029. Znajduje to swoje potwierdzenie również w naukowych opracowaniach, wskazujących, że w świadomości zbiorowej zagrożenie jest dziś wyolbrzymione²⁶.

Z punktu widzenia zarządzania kryzysowego ważna jest społecznie ukształtowana umiejętność zachowania się obywateli w danej, krytycznej sytuacji. Upowszechnione zagrożenie terroryzmem rodzi pytanie o to, czy Polacy mają wiedzę o tym, jak należy zachować się w sytuacji ewentualnego ataku terrorystycznego. Niestety, z wypowiedzi badanych osób wynika wyraźnie, że ich wiedza w tym

²³ M.A. Kędziński, *Sieciowość współczesnych organizacji...*, op. cit., s. 74.

²⁴ Sondaż CBOS nr 50/201, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_050_15.PDF, s. 4 [dostęp: 1.12.2019].

²⁵ Global Terrorism Index 2017, www.economicsandpeace.org/reports, s. 108 [dostęp: 18.09.2019].

²⁶ S. Wojciechowski, *Zagrożenie terroryzmem w XXI wieku – analiza wybranych determinantów*, „Archiwum Kryminologii” 2016, t. XXXVIII, s. 29.

względnie jest znikoma. Aż 86% respondentów przyznaje, że nie wie, jak należy się zachować w sytuacji kryzysowej spowodowanej atakiem terrorystycznym. W tym przypadku tylko 6% badanej populacji nie zdecydowało się na jednoznaczną odpowiedź, a 8% zdecydowało się stwierdzić, że dysponuje taką wiedzą, przy czym uczynili to głównie mężczyźni z dużego miasta. Tym samym w wyższym stopniu brak przygotowania na wypadek ataku terrorystycznego wykazują kobiety (92,6%) niż mężczyźni (78,3%).

Walka z terroryzmem międzynarodowym jest wyzwaniem globalnym i zmusza państwa do współdziałania w tym zakresie²⁷. Polska, podobnie jak inne państwa, uczestniczy w tej walce w oparciu o przyjęte przez organizacje międzynarodowe, do których należy (ONZ, Unia Europejska, NATO), dokumenty mające charakter regulacji prawnych, strategii czy też konwencji. Po zamachu z września 2001 r. Polska stała się znaczącym członkiem budowanej przez USA koalicji antyterrorystycznej, co znajdowało wyraz w udziale polskich oddziałów zbrojnych w działaniach interwencyjnych, a następnie stabilizacyjnych (Afganistan, Irak). Obecnie Polska nie jest bezpośrednim uczestnikiem tego typu działań militarnych, co jednak nie znaczy, że w bliskiej przyszłości nie zostanie w nie zaangażowana. Stąd też skierowano pytanie do osób z badanej populacji o to, czy uważają oni za słuszne angażowanie się Polski w walkę z terroryzmem na świecie.

Zauważyć można, że przy wyraźnym wzroście odsetka odpowiedzi niezdecydowanych (18%) zdania w tym względzie są dosyć równo podzielone, jednak z przewagą uznania tego typu zaangażowania za słuszne (42% wobec 40%). Wyraźną różnicę w uznawaniu słuszności angażowania się Polski w walkę z terroryzmem międzynarodowym można zauważyć pomiędzy wskazaniami mężczyzn (47,8%) i kobiet (37%). Kobiety, które w przypadku innych pytań wyraźniej wykazywały obawy co do zagrożenia terrorystycznego, być może w ten sposób ujawniają obawy co do możliwości ewentualnego odwetu za polskie zaangażowanie w walkę z terroryzmem. W najwyższym stopniu polski udział w walce z globalnym terroryzmem popierają respondenci z wykształceniem wyższym (53,3%), w wieku 18–30 lat (50%) oraz o prawicowych poglądach politycznych (też 50%). Wśród tych, którzy nie akceptują takiego zaangażowania, należy wskazać na osoby powyżej 60 lat (50%).

Podsumowanie

Terroryzm międzynarodowy jest zjawiskiem, które charakteryzuje się niezwykle dynamiczną zmianą. Ulega przemianom pod wpływem rozwoju cywilizacji oraz postępu naukowo-technicznego²⁸. Z tego powodu, że jest jedną z postaci konfliktów

²⁷ A. Wejkszner, *Ewolucja terroryzmu...*, op. cit., s. 520.

²⁸ J. Reginia-Zacharski, *Wojna w świecie współczesnym...*, op. cit., s. 81.

asymetrycznych, a więc narzędziem wykorzystywanym często przez niewielkie, mobilne grupy, różnorodnie motywowane do działania, posiada niezwykłą zdolność do adaptowania się do ewoluującej sytuacji politycznej zarówno na poziomie narodowym, jak i międzynarodowym. Ze względu na swoją zdolność do destabilizującego wpływu na funkcjonowanie państw i społeczności międzynarodowej, zarówno na poziomie politycznym, społecznym, jak i ekonomicznym, powinien być przedmiotem szczególnego zainteresowania ze strony wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo uczestników stosunków międzynarodowych²⁹.

Obecnie terroryzm uzyskał postać terroryzmu globalnego, stawiając sobie cele globalne oraz nie będąc ograniczonym geograficznie, przy czym przypuszczać należy, że związana z nim eskalacja zbrodni będzie wciąż żywa. Prawdopodobnie w niedalekiej przyszłości można się spodziewać pojawienia się nowych odmian terroryzmu, takich jak cyberterroryzm, bioterroryzm czy superterroryzm. Nie ma możliwości, by określić, jak długo Europa będzie zagrożona terroryzmem, lecz stwierdzić można z pewnością, że w sytuacji rozpowszechniania się ideologii islamistycznego fundamentalizmu wśród 16 milionów muzułmanów żyjących na jej obszarze zawsze znajdują się jednostki podatne na ekstremistyczne hasła, chętne do poświęcenia swojego życia. W Polsce ciągle jeszcze obserwować można niedostatek wiedzy na temat samego zjawiska oraz niezbędnych modeli reakcji w obliczu aktu terroru.

Ma to również istotne znaczenie z punktu widzenia zarządzania kryzysowego w przypadku ewentualnego ataku terrorystycznego na terenie Polski. Opinie wyrażane przez ankietowanych mogą być wykorzystywane przy dokonywaniu zmian w instytucjonalnych czy społecznych instrumentach służących zapewnieniu bezpieczeństwa³⁰. Z przeprowadzonych badań sondażowych można wyciągnąć wniosek, że w sytuacji, gdy Polska szczęśliwie jako jeden z niewielu krajów w Europie nie została doświadczona bezpośrednio atakami terroryzmu, to ma on raczej charakter zjawiska medialnego niż realnego. Nie oznacza to jednak, że nie towarzyszą temu określone obawy, zarówno co do możliwości wystąpienia zamachu terrorystycznego w Polsce, jak i co do możliwości znalezienia się przez polskich obywateli lub członków ich rodzin w roli ofiar tego typu ataków. Postrzeganiu terroryzmu przez Polaków towarzyszy więc racjonalizacja tego zjawiska, co ma miejsce głównie w odniesieniu do osób z wykształceniem wyższym, w połączeniu z emocjonalnym podejściem wyrażanym w określonych lękach, co znajduje wyraz w wysokim poziomie obaw związanych z możliwością zaistnienia ataku terrorystycznego. Między innymi tym można tłumaczyć szczególnie sceptycyzm badanych osób co do tego, że Polska jest dobrze przygotowana do odparcia takiego ataku, gdzie w przeszło 60% neguje się ten stan przygotowania, chociaż nie ma raczej ku temu szczególnie racjonalnych przesłanek.

²⁹ A. Wejkszner, *Ewolucja terroryzmu...*, op. cit., s. 520.

³⁰ Ibidem.

Bibliografia

Prace zwarte

- Aleksandrowicz T., *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008.
- Czulda R., Łoś R., Reginia-Zacharski J. (red.), *NATO wobec wyzwań współczesnego świata*, Warszawa–Łódź 2013.
- Jaroszyński P., Tarasiewicz P. (red.), *Terroryzm – dawniej i dziś*, Lublin 2010.
- Malinowski M., Ożarowski R., Grabowski W. (red.), *Ewolucja terroryzmu na przełomie XX i XXI wieku*, Gdańsk 2009.
- Martin G., *Understanding terrorism: challenges, perspectives and issues*, Los Angeles 2009.
- Reginia-Zacharski J., *Wojna w świecie współczesnym. Uczestnicy. Cele. Modele. Teorie*, Łódź 2014.
- Wejkszner A., *Ewolucja terroryzmu motywowanego ideologią religijną na przykładzie salafickiego ruchu dżihadu*, Poznań 2010, 2017.
- Zagrożenia terrorystyczne po zamachach w Brukseli*, CBOS. Komunikat z badań, nr 65/2016, Warszawa, kwiecień 2016.
- Zajac J., Włodkowska-Bagan A., Kaczmarski M. (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Polska – Europa – Świat*, Warszawa 2015.

Artykuły naukowe

- Cichomski M., Więcek K., *Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015–2019 jako operacyjno-wdrożeniowy dokument realizacji polityki rozwoju*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 11.
- Kędzierski M.A., *Sieciowość współczesnych organizacji przestępczych funkcjonujących w obszarze przestępczości zorganizowanej i terroryzmu*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 10/14.
- Świdorski K., Kuźniar Z., *Międzynarodowy terroryzm jako największe zagrożenie współczesnego świata*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka–Praktyka–Refleksje” 2015, nr 20.
- Wojciechowski S., „Sieć” przyczyn współczesnego terroryzmu — analiza czynników, mechanizmów i modeli, „Przegląd Politologiczny” 2011, nr 3.
- Wojciechowski S., *Terroryzm. Analiza pojęcia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1.
- Zajda M., *Badanie wpływu aktów terroryzmu indywidualnego na stan bezpieczeństwa*, „Security, Economy & Law” 2014, nr 5.

Źródła internetowe

- Sondaż na liczącej 899 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski CBOS przeprowadził w dniach 8–14 lipca 2010 r.*, <https://>

www.newsweek.pl/polska/cbos-32-proc-polakow-uznaje-zagrozenie-terroryzmem-za-realne/vvnr8fq [dostęp: 1.12.2019].

Uchodźcy w UE: statystyki i informacje, Aktualności. Parlament Europejski, <http://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20170629STO78630/uchodzcy-w-ue-statystyki-i-informacje> [dostęp: 15.10.2019].

The influence of NATO's anti-terrorist policy on the sense of security of the citizens of the Republic of Poland, against the 20th anniversary of Poland's accession to the North Atlantic Treaty Organization

Summary

This essay is related to the 20th anniversary of Poland's accession to the North Atlantic Treaty Organization. It essentially covers issues such as the influence of NATO's anti-terrorist policy on Poland's internal security, or social perception of threats, as well as the preparation of domestic institutions responsible for national security of the Republic of Poland. The subject of this essay involves also the challenges of counteracting and reacting to any cases of terrorist attacks. In order to get answers to all those issues and for the sake of considerations in subject, a survey study on a group of 200 people has been conducted.

Keywords: NATO, terrorism, threats, security, nation, Poland